

Arbetsmiljö- och patientsäkerhetsarbete

Metoder för ett integrerat arbetssätt i vården

Vem är jag?

- Arbetsmiljöstrateg Region Västmanland
- Arbetsmiljöforskare Uppsala universitet
  - Arbetsmiljö, hälsa och produktivitet
  - Arbetsmiljö och patientsäkerhet
  - Interventionsforskning
- Deltagare i NAG Säkerhetskultur sedan 2021

Arbetsmiljö och patientsäkerhet?

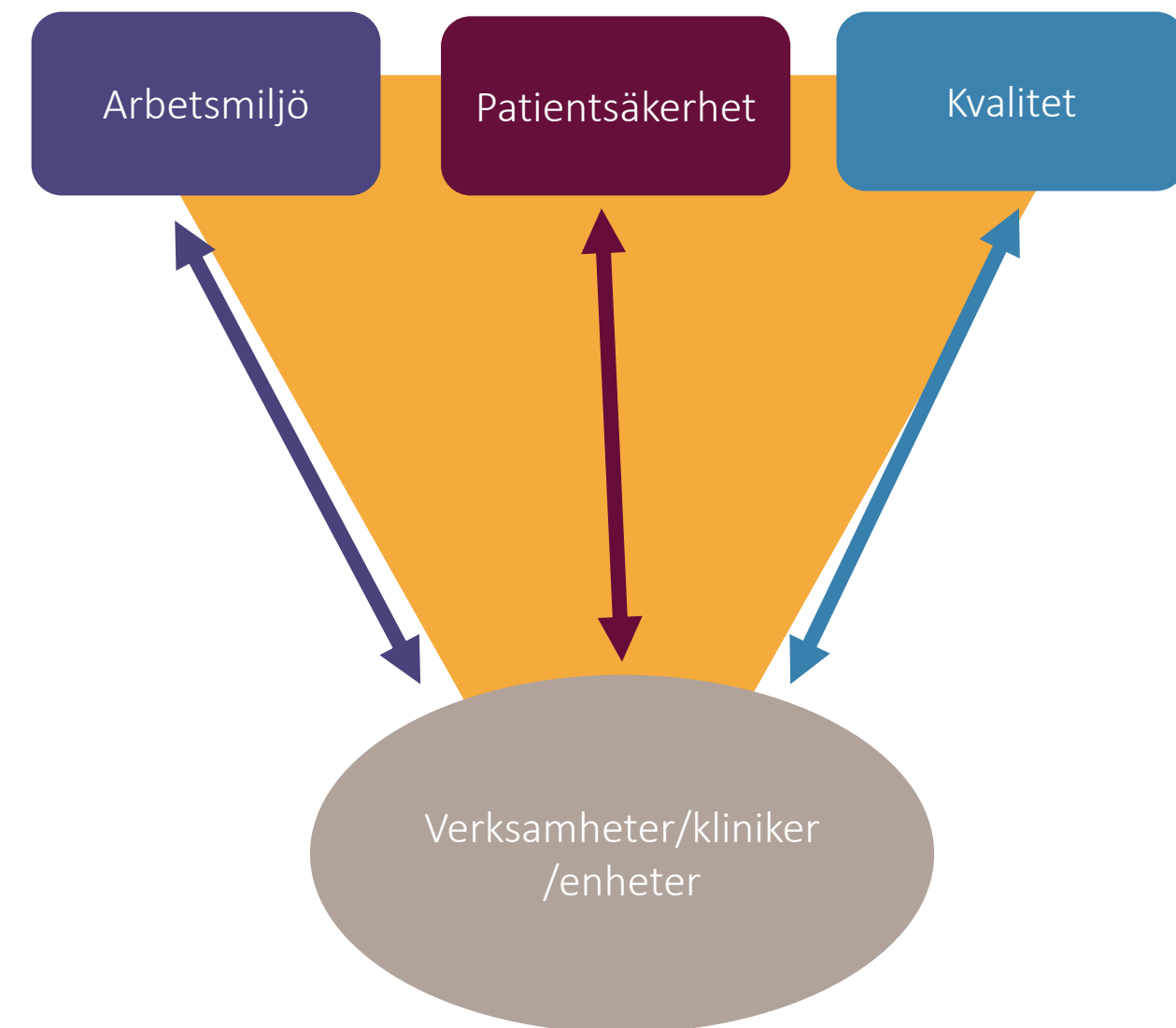
- Organisatorisk och social arbetsmiljö – samband med patientsäkerhet
  - Ex arbetsmiljöfaktorer av betydelse: balans mellan krav och resurser, samarbetet mellan professioner, det sociala klimatet samt ledarskapet
    - Hög arbetsbelastning -> stress -> ökad patientsäkerhetsrisk (tex förväxling av läkemedel)
    - Stress, utmattningssymptom, trötthet -> försämrad prestation -> negativ påverkan på patientsäkerhet
    - För lite utbildning eller kommunikation -> en hygienrutin inte följs -> en infektion eller smittspridning uppstår
- Faktorer i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön även viktiga förutsättningar för en god säkerhetskultur både gällande personalen och patienterna

Nationella initiativ

- En hållbar arbetsmiljö viktig förutsättning för patientsäkerheten. Viktigt att i större utsträckning integrera patientsäkerhetsarbetet med kvalitets- och arbetsmiljöarbete
— *Nationell handlingsplan för ökad patientsäkerhet 2020-2024, Socialstyrelsen*
- Behovet att integrera patientsäkerhets- och arbetsmiljöarbetet är alltmer aktuellt för att kunna hantera de utmaningar som hälso- och sjukvården står inför med tex medicinteknisk utveckling, omställningen till nära vård och behov av ny kompetens. - *Patientsäkerhet och arbetsmiljö – en vägledning för hög patientsäkerhet och god arbetsmiljö - Sveriges kommuner och regioner 2020*
- Tillsättning av nationell arbetsgrupp (NAG) säkerhetskultur 2021 inom ramen för kunskapsstyrning i hälso- och sjukvården. Uppdrag att bla identifiera metoder för att integrera arbetsmiljö- och patientsäkerhet.

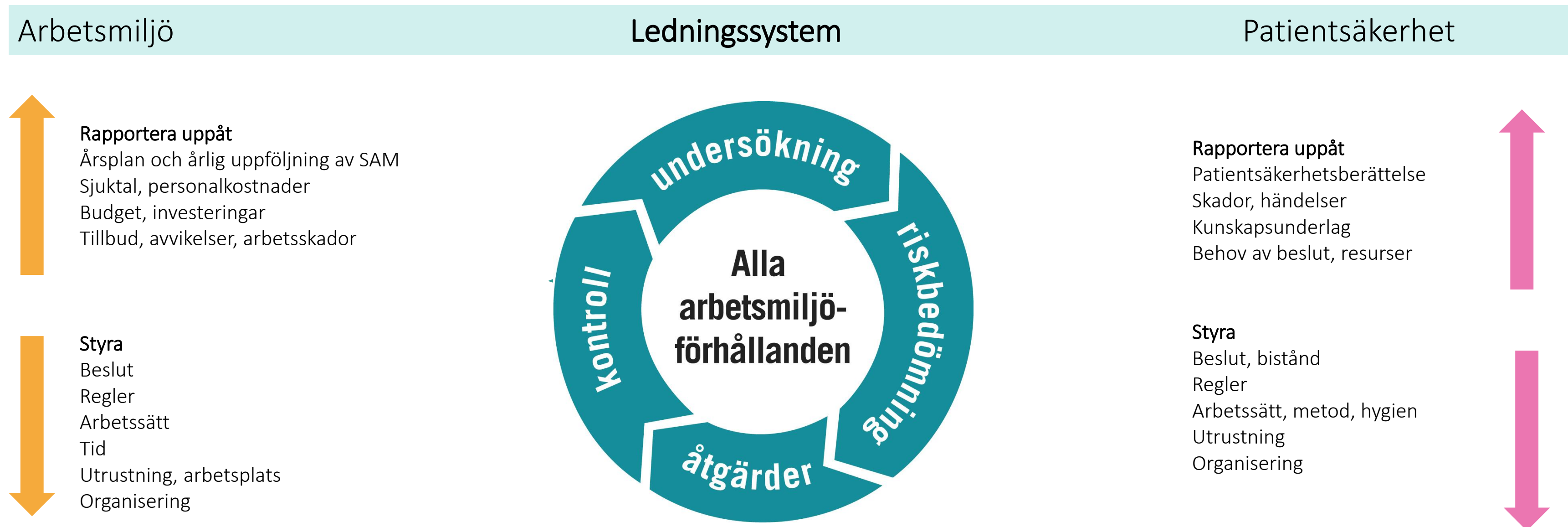
Hinder och svårigheter

- Hanteras ofta av olika personer/funktioner med olika ansvarsområden -> Stuprör -> motverkar och försvårar ett integrerat arbetssätt.
- Samordning av områdena lämnas ofta till enhetschefer och de anställda att lösa på egen hand – svårt att balansera lagkrav.
- Sättet på vilket verksamheter är organiserade kan försvåra integrering av arbetsmiljö och patientsäkerhet.
- Befintliga ledningssystem för områdena har samma struktur men är inte utformade för att integreras.

Ref: SKR 2020

Kommunikationsvägar ledningssystem

Rapportering sker uppåt mot beslutsnivåer samt styrning sker nedåt av verksamheten. Källa SKR 2020 från IVL Svenska Miljöinstitutet AB

Systematiskt arbetssätt

- Systematiskt arbetsmiljöarbete
  - Förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet
  - Uppnå en god arbetsmiljö
  - Föreskriftskrav på att arbeta systematiskt med arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1)
  - Krav på dokumentation
- Systematiskt patientsäkerhetsarbete
  - Förebygga att patienter drabbas av vårdskador
  - Uppnå en god och säker vård
  - Författningskrav på att arbeta systematiskt med patientsäkerhet (2011:9)
  - Krav på dokumentation

Likheter mellan kraven på arbetsmiljö och patientsäkerhet

● Arbetsmiljö

- Fördela arbetsmiljöuppgifter
- Göra en årlig uppföljning
- Genomföra riskbedömningar
- Vidta åtgärder
- Upprätta handlingsplan
- Utredda ohälsa, olycksfall, tillbud/avvikelser
- Anmäla allvarliga olycksfall och tillbud samt skadlig inverkan

● Patientsäkerhet

- Fördela det organisatoriska ansvaret
- Genomföra egenkontroll, Skriva en patientsäkerhetsberättelse
- Genomföra riskanalyser
- Vidta åtgärder
- Upprätta handlingsplan
- Utredda händelser/avvikelser som medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada
- Anmäla händelser/avvikelser som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada

Säkerhetskultur - patientsäkerhet

Säkerhetskulturen behöver kännetecknas av

- ett aktivt arbete med att identifiera risker och skador och ett lika aktivt arbete med att minimera dessa
- ett öppet arbetsklimat där personalen tryggt kan rapportera, diskutera och ställa frågor om säkerhet
- ett icke-skuldbeläggande förhållningssätt
- en organisation där alla lär av de negativa händelser som inträffat och av risken för sådana händelser samt av positiva resultat.

- ”En god säkerhetskultur innebär att erfarenheter – både från personal, patienter och närstående – tas tillvara och används som underlag för lärande, utveckling och förbättringar, /.../”
- ”Hur patientsäkerhet uppfattas, prioriteras och hanteras i organisationen. Patientsäkerhetskulturen är resultatet av individers, ledares och gruppers värderingar, förhållningssätt, kompetenser och beteendemönster. Den speglar engagemanget för och förmågan att på alla nivåer i organisationen skapa skydd mot vårdskada.”

Säkerhetskultur - arbetsmiljö

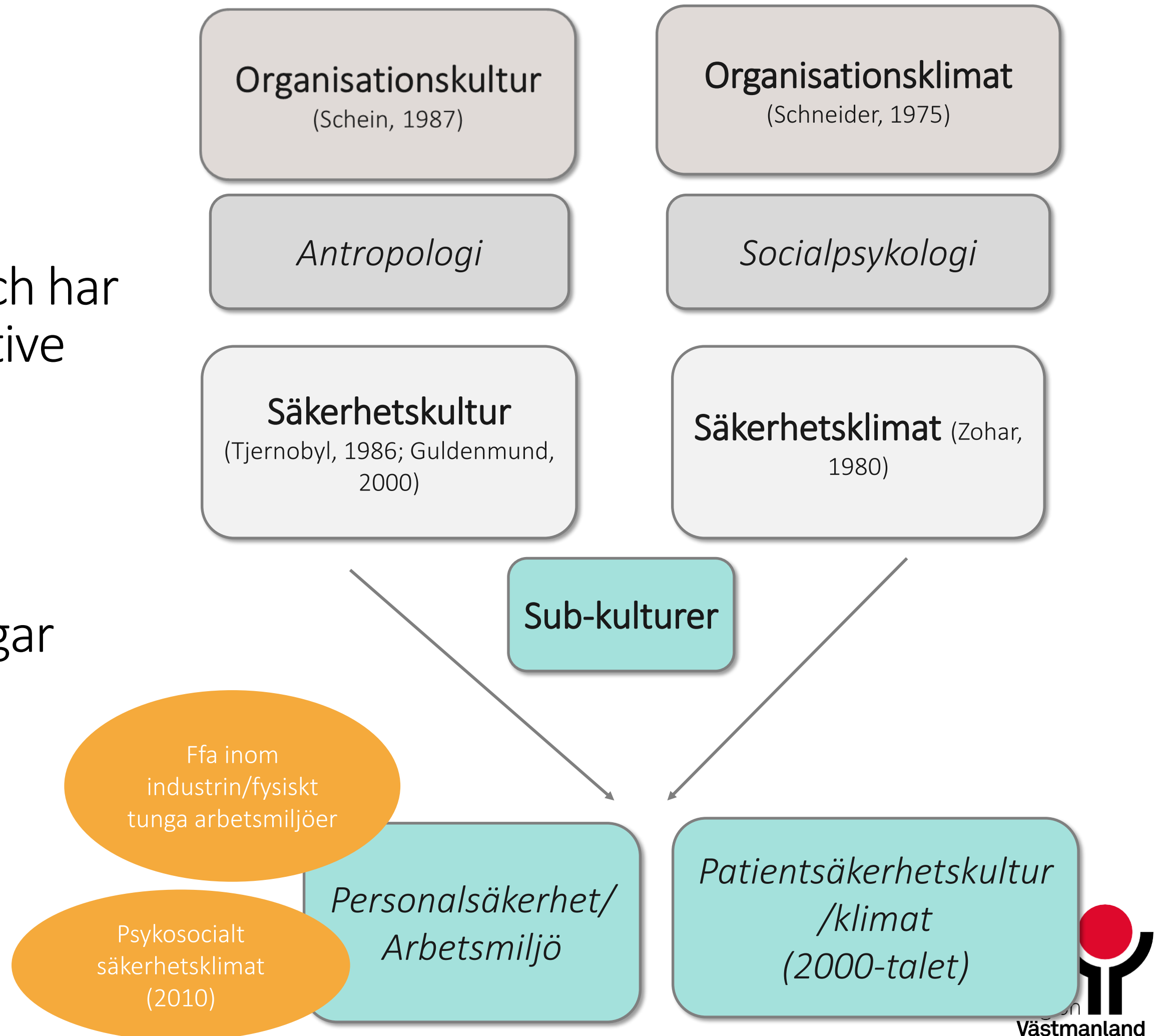
”Säkerhetskultur är de gemensamma attityder, värderingar och uppfattningar som chefer och anställda har om förhållandet till säkerhet och arbetsmiljö. Säkerhetskulturen har alltså stor betydelse för hur man arbetar. Det som kännetecknar en god säkerhetskultur på en arbetsplats är att ledningen prioriterar och hanterar säkerhetsfrågor på alla nivåer i verksamheten och att de är en del av "kulturen".”

Kännetecknen på en god säkerhetskultur är att rutinerna är dokumenterade och kända för alla och att det finns ett system för att rapportera avvikande händelser.

En säkerhetskultur speglar hur en organisation arbetar med sitt systematiska arbetsmiljöarbete.

Utveckling

- Kommer från två olika områden och har därefter utvecklats vidare i respektive område.
- Säkerhetskultur kan studeras/observeras.
- Säkerhetsklimat mäter uppfattningar om säkerhetskulturen vid ett givet tillfälle.

Arbetsmiljö

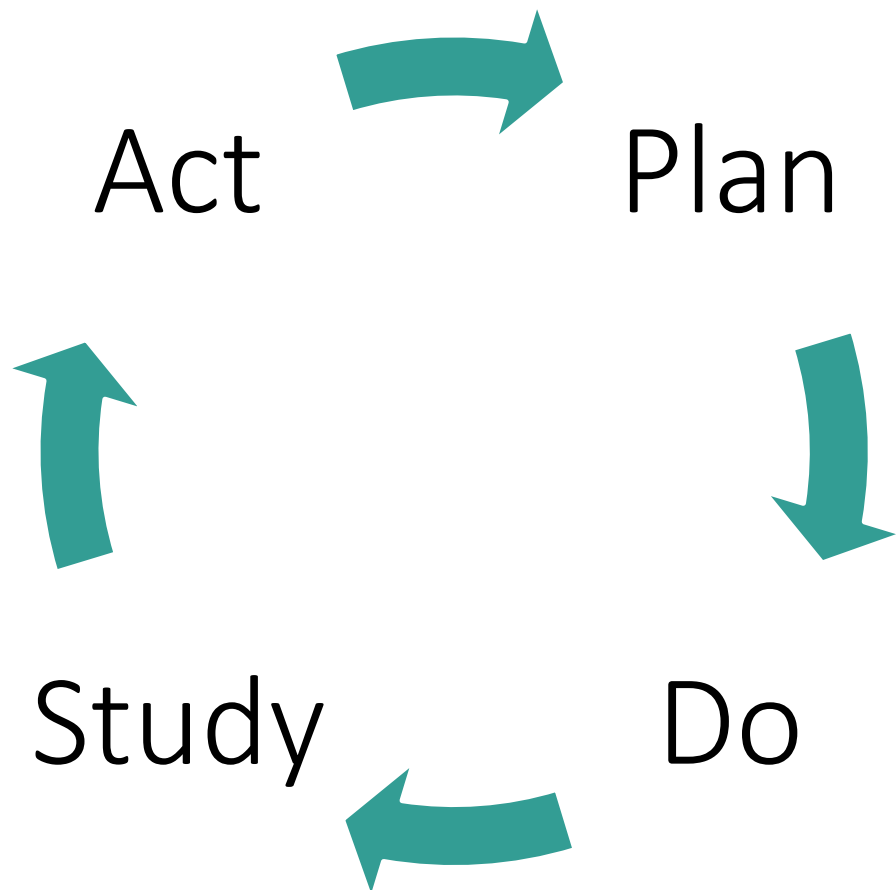
Säkerhetskultur

Patientsäkerhet

Rapportera uppåt
 Årsplan och årlig uppföljning av SAM
 Sjuktal, personalkostnader
 Budget, investeringar
 Tillbud, avvikelser, arbetsskador

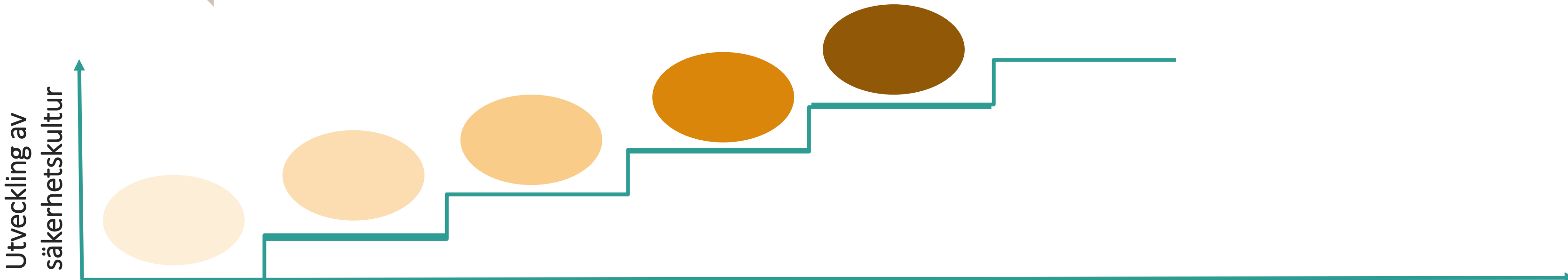
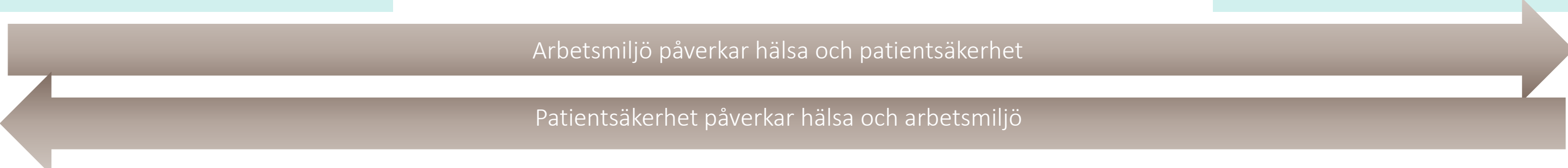
OSA

Styra
 Beslut
 Regler
 Arbetsätt
 Tid
 Utrustning, arbetsplats
 Organisering

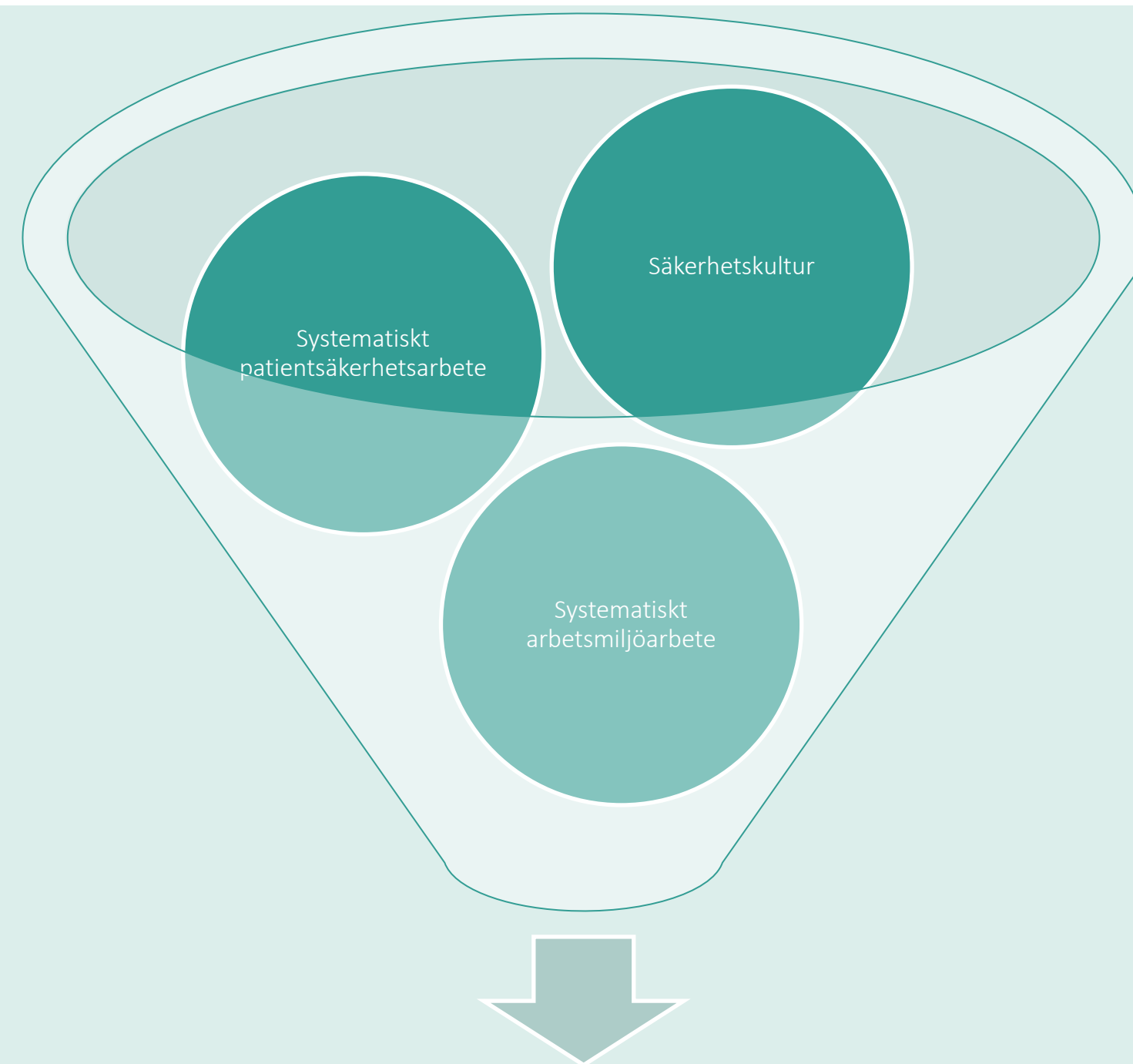

Rapportera uppåt
 Patientsäkerhetsberättelse
 Skador, händelser
 Kunskapsunderlag
 Behov av beslut, resurser

Styra
 Beslut, bistånd
 Regler
 Arbetsätt, metod, hygien
 Utrustning
 Organisering

Integrering av områdena

Mer resurseffektiv styrning

NAG Säkerhetskultur

- Gruppens uppdrag är bland annat att leverera:
  - Förslag på verktyg och arbetssätt för att stärka säkerhetskulturen
  - Förslag på hur patienter och närstående kan bidra för en stärkt säkerhetskultur
  - Kunskapsunderlag utifrån aktuell forskning gällande teorier, begrepp, metoder och verktyg gällande säkerhetskultur.

Metoder för att arbeta integrerat med arbetsmiljö och patientsäkerhet

En systematisk litteraturgenomgång

Camilla Göras, PhD

Malin Lohela Karlsson, PhD

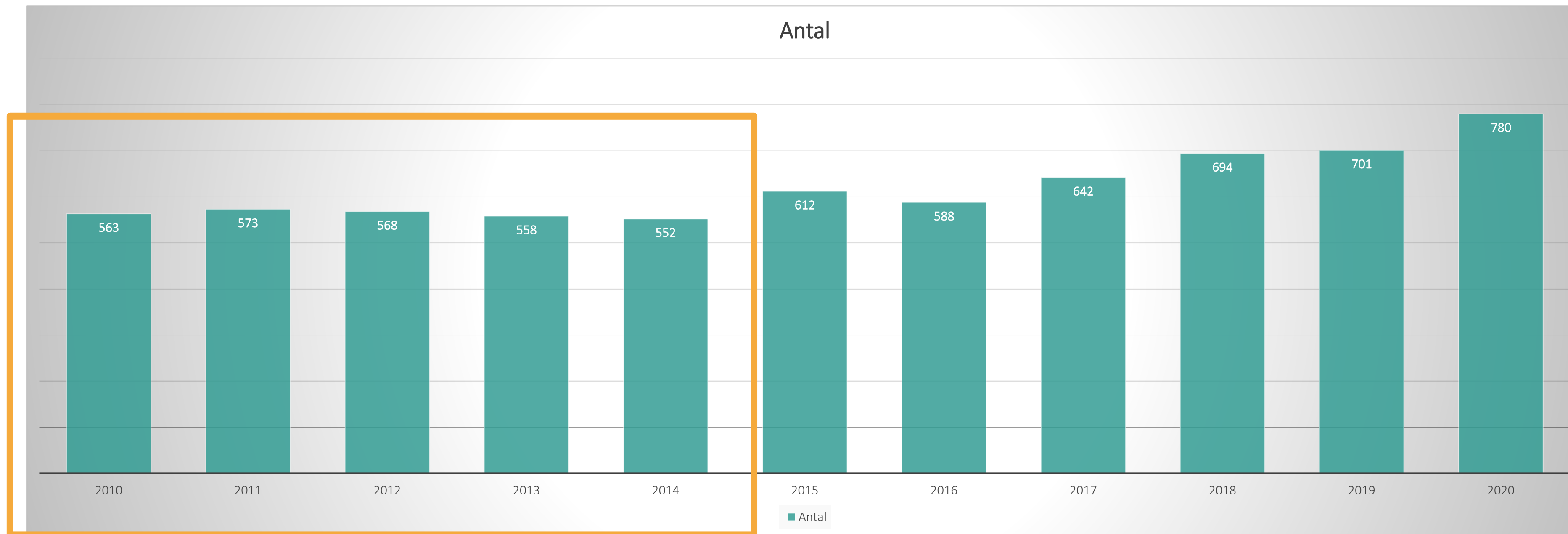

Upplägg och sökresultat

- Syfte/frågeställning:
  - Vilka interventioner har använts i studier för att bidra till både en förstärkt arbetsmiljö- och patientsäkerhetskultur?
- Metod
  - Strukturerad metod enligt SBU - PICO:s
  - Litteratursökning i ett flertal vetenskapliga databaser (Embase, PsycInfo, Web of Science, Medline)
  - Två personer går oberoende igenom samtliga abstract. Regelbunden avstämning genomförs för initial bedömning av inklusion.
  - I nästa steg sker ytterligare genomgång av de initialt inkluderade artiklarna innan fulltextläsning genomförs.

Antal artiklar per publiceringsår

Totalt 7677 träffar (dubletter borttagna)

Resultat (tom 2014)

- Från mätinstrument till interventioner inom HoS
  - Utveckling av instrument för att mäta säkerhetsklimat/-kultur – ffa patientsäkerhetskultur
  - Deskriptiva studier, upplevelser av säkerhetskultur, skillnad mellan grupper – hur ser det ut?
  - Interventioner
    - Specifika riskområden (fallprevention, trycksår osv)
    - Införande av IT-stöd för dokumentation, textavvikelsesystem
    - Patientsäkerhetskultur (Leadership walk arounds, CRM, Kommunikation, Teamträning)
    - Komplexa interventioner på systemnivå (Magnetmodellen)
- Kartläggning patientsäkerhetskultur inom äldreomsorg (ca 2012-2013)
  - Knappt en handfull studier
- Kartläggning psykosocialt säkerhetsklimat/arbetsmiljö
  - Första studien ca 2014 inom HoS

Sammanfattning (tom 2014)

- I huvudsak har säkerhetskulturarbetet inom hälso- och sjukvården fokuserat på patientsäkerhet.
  - Metoder från industrin har tagits in och testats inom HoS med koppling till patientsäkerhet.
- Säkerhetskultur utifrån ett arbetsmiljöperspektiv kommer in senare och då mer som mätning av det psykosociala säkerhetsklimatet.
  - Interventioner med syfte att förbättra säkerhetskultur utifrån ett arbetsmiljöperspektiv saknas.
- Interventionsstudier med inriktning mot specifika riskområden finns inom båda områden, tex fallprevention, trycksår, psykisk ohälsa, ergonomi. Används dock ej integrerat.

Hur kan man arbeta med integrering?

- Riskförebyggande – går att tillämpa på olika organisatoriska nivåer
  - Gemensamma riskbedömningar/-analyser inför förändring där konsekvenser där både arbetsmiljö och patientsäkerhet beaktas.
- När något hänt
  - Utredda och analyser avvikelser och (vård)skador/sjukdomar och beakta båda perspektiv samtidigt.
- I det dagliga arbetet/vardagen
  - Finns ett flertal metoder som tagits fram men som inte är vetenskapligt utvärderade utifrån dess effekt – utgår ifrån reflektion
    - Gröna korset, Gröna korset 2.0, Gröna slingan, Teamtempen

SAMSA – ett verktyg för integrering i vardagen

- Metod för integrerat arbetsmiljö- och patientsäkerhetsarbete i vardagen
  - Gemensam strukturerad reflektion och delaktighet i medarbetargruppen samt inkluderar både ett förebyggande/Safety I och främjande/Safety II perspektiv.
  - Bygger vidare på befintliga metoder som används idag och är designad för att säkerställa efterlevnad av kraven i de olika ledningssystemen.
- 3-årigt forskningsprojekt med start våren 2023. Finansierat av FORTE.
  - Effektutvärdering bla avseende säkerhetskultur, vårdkvalitet och sjukfrånvaro
  - Kostnadseffektivitet
  - Processutvärdering